

Duftpartikler mod hud

Lugtenes forbindelser med huden i Sissel Tolaas' *Liquid_Money_2*

LEA EMILIE HANSEN

*Under Covid-19 pandemien blev jeg ubehageligt opmærksom på, at huden på mine hænder ikke var min alene. Den var en del af en omverden af udvekslende materialiteter. Nogle kunne sanses, andre ikke. Den norske kunstner og kemiker Sissel Tolaas viser os med *Liquid_Money_2*, at lugtesansen gemmer på en rigdom af erkendelse, der kan udvide forståelsen for vores sammensmeltning med omverdenen.*

The story will highlight the extent to which human being and thinghood overlap, the extent to which the us and the it slip-slide into each other. One moral of the story is that we are also nonhuman and that things, too, are vital players in the world. The hope is that the story will enhance receptivity to the impersonal life that surrounds and infuses us.

— Bennett, 2010, p. 4

Huden opfattes ofte som en skal, der markerer kroppens afslutning og omverdenens begyndelse. Biomedicinens fremkomst fra slutningen af det 19. århundrede skabte en fremherskende opfattelse af kroppens indre system som adskilt fra omgivelserne. En forståelse for kroppens interaktion med omgivelserne er dog ved at vinde frem. I nyere forskning beskrives kroppen som afhængig af mange andre livsformer både indeni og udenpå. Den kaldes af nogle biologer for et *holobiont*; et sammenrend af organismer i symbiose. Huden er en del af denne udveksling mellem omgivelserne og kroppens indre. På celleniveau sker det både ved, at der konstant afstødes og dannes nye hudceller, men også ved at huden er et miljø beboet af utallige mikroorganismer. De mest livlige steder på huden producerer mest lugt. Også næsen er et særligt organismerigt sted på kroppen (Formosinho et al., 2022, pp. 149-153). Næsen er derudover indgang for de mange kemiske

stoffer, vi omgives af og inhalerer hver dag, og i toppen af den sidder 50 millioner olfaktoriske receptorer. De sender indtryk videre til hjernen gennem lugtekolbens nerver, der sidder forrest på undersiden af hjernen. Ud over lugtreceptorer indeholder næsen også en følesans, hvilket man ellers kunne tro var reserveret til huden, og som ofte misforstås som en del af lugtesansen; den opfatter sviende luft. Både lugtesansen og produktionen af lugt i huden er aldeles veludviklede hos mennesker (Van Toller og Dodd, 1988, pp. xii-xiii). Derfor er det et interessant spørgsmål, hvorfor lugtesansen spiller så lille en rolle i vores erkendeshistorie. Lugtesansen kan måske hjælpe os med at sanse, hvordan vores krop interagerer med omgivelserne gennem huden.

Som den politiske teoretiker Jane Bennett har pointeret, er det på tide at “udvikle sans for (se, høre, lugte, smage, føle) en mere fyldig række ikke-menneskelige kræfter, der cirkulerer i og omkring menneskelegemer” (Bennett, 2021, p. 11). I denne artikel vil jeg analysere et kunstværk, som sanseligt demonstrerer disse ikke-menneskelige kræfter for at undersøge, om kunsten kan hjælpe denne udvikling på vej. Den olfaktoriske installation *Liquid_Money_2* var en del af udstillingen *RE_____* af den norske kunstner Sissel Tolaas, som kunne opleves i 2021 på Astrup Fearnley Museet i Oslo. Den bestod af en flydende sauna tilført lugten af penge. I saunaen kunne museumsgæsten opleve, hvordan den fremmede lugt trængte ind i huden og blev en del af kroppen, og derefter springe i havet for at skylle den væk igen. Jeg vil først beskrive og siden analysere værket ved hjælp af nymaterialistiske teorier beskrevet af Bennett samt fysiker og filosof Karen Barad. Analysen vil afprøve, om kunsten kan hjælpe os med at forstå hudens interaktion med luftens usynlige kemi og liv?

Om at beskrive lugte

Lugtesansen har historisk været underkendt, men er i dag ved at vinde respekt i kunstens verden, hvilket fordrer et videnskabeligt engagement (Shiner, 2020, p. 1). Et kunstværk, som ikke er visuelt eller auditivt og ikke kan reproducere på en skærm eller i en højtaler, volder dog nogle analytiske udfordringer. Hvordan observerer man en lugt gennem tid og rum, som man ikke har fysisk adgang til? Der findes mange diskussioner om dette dilemma (se Shiner, 2020). Med *Liquid_Money_2* er der tale om en

specifik form for lugt i dampform, som antages at danne en væsentligt anderledes sansning end f.eks. parfume, som er formen på værkets forgænger, *Liquid_Money_1* (siden 2000). Saunaen sætter lugtene i forbindelse med huden, og den taktile oplevelse er svær at reproducere. Derfor vil jeg gøre brug af et interview med en gæst, der besøgte udstillingen. Interviewet blev udført i september 2024 af undertegnede med Maja Helene Vestergaard, der havde oplevet værket flere gange¹. Interviewet giver adgang til de detaljer, et taktilt saunaformat har som særpræg. Der var gået tre år siden, hun havde oplevet værket, men det bemærkelsesværdige var, at hun huskede mange detaljer omkring sanseindtrykkene. Hun havde oplevet værket fire gange, hvilket giver adgang til variationer af oplevelsen. Med interviewet kan vi følge alle de forhold, der påvirkede museumsgæsten. Dog kan lugtbeskrivelser være svært tilgængelige, hvis læseren ikke kender den beskrevne lugt. Dette er bl.a. en konsekvens af, at lugtesansen ikke har haft en stor rolle i samfundet i nyere vestlig historie, og vi mangler sprog til at beskrive lugte. I stedet nøjes vi f.eks. med at referere til lugtens oprindelse (Classen et al., 1994, p. 3). Nogle dufte beskrives f.eks. i interviewet som fjordvand eller træ, hvilket kan være genkendeligt for nogle og diffust for andre. Præferencer spiller også ind, og værket var hos den interviewede en behagelig oplevelse, hvilket uundgåeligt vil påvirke analysen.

Dette fører til en anden egenskab ved lugtbeskrivelser; de er subjektive. Det subjektive er en forudsætning for at tale om dufte, da de opleves kropsligt for den enkelte, og det manglende olfaktoriske sprog giver anledning til metaforiske beskrivelser. De kan bidrage til en rigere gengivelse af værkets olfaktoriske æstetik. Jeg vil prioritere graden af detaljer frem for generaliserbarheden, og derfor har jeg foretaget et langt, kvalitativt interview. Den subjektive beskrivelse giver også adgang til den affektive oplevelse af værket, som behandles med nymaterialistisk teori for at beskrive værkets kropslige virkning helt ned på partiklernes plan.

Liquid_Money_2 (2021)

Værket kunne opleves iført badetøj i en sauna, der var fortøjet udenfor museet i Oslofjorden (se Ill. 1). Den følgende beskrivelse trækker hovedsageligt informationer fra interviewet¹.

ILL. 1

Udstillingsvue, Sissel Tolaas, *RE* _____ (2021), © Astrup Fearnley Museet.
Foto: Christian Øen. Gengivet med museets tilladelse.

Saunaen var opvarmet med brændeovn, hvilket tilførte en duft af brændt træ (Vestergaard, 2024, del 1, 26:00). Personalet sprøjtede duftolie ud i saunaen på tilfældige tidspunkter. Derfor varierede det, hvor tydeligt den kunne opfattes. “Der var nogle gange, hvor dem, der passede saunaen, ikke sprayede duften. Og på den måde forsvandt værket jo,” sagde interviewede (Vestergaard, 2024, del 1, 08:30).

Duften var værkets midtpunkt. Den var frisk som gin: “Grunden til, at jeg nævner det med gin, er selvfølgelig både enebærrene, men også den der spidse del af lugten, som jo har en alkoholfølelse (...) det er sådan sterilt” (Vestergaard, 2024, del 2, 10:52). Man kan forestille sig, at næseborene i den forbindelse fik en følelse af kølig friskhed mod slimhinderne, som stod i modsætning til den varme fugt i saunaen.

Duften har en specifik oprindelse, som er baggrunden for værkets titel; flydende penge. Sissel Tolaas er kunstner med baggrund i kemi, ma-

tematik og lingvistik. Hun begyndte værket *Liquid_Money_1* i år 2000 ved at opfange lugtmolekyler fra schweiziske sedler og mønter i en bankboks². Det er således et ældre værk, der på Astrup Fearnley Museet optrådte i form af en ampul med pengeduftende parfume, som museumsgæsten fik udleveret i stedet for en papirbillet. Denne billet kunne bruges gentagne gange under udstillingsperioden.

Tolaas er medejer af et laboratorium i Berlin, hvor hun i løbet af årtier har skabt et arkiv af lugtpartikler fra over 10.000 forskellige kilder². Lugtene opfanges i deres oprindelige miljøer med noget, hun beskriver som en "superfin støvsuger". Hun analyserer de kemiske bestanddele for at kunne gendanne den molekylære sammensætning og derfra reproducere lugtene (Palmer, 2016). Det er således den autentiske lugt fra schweiziske franc, som Tolaas har genskabt i *Liquid_Money_1* og -2.

Duftolien i saunaen blandede sig med dampen fra vandet, som man kunne hælde over de varme sten, og den blandede damp lagde sig på huden. Dampen følte derfor lidt olieret på huden (Vestergaard, 2024, del 2, 08:24). Duftoplevelsen blev hjulpet på vej af smagssansen, når dampen blev indåndet, og man kunne mærke den lægge sig i næse, mund og øjne (Vestergaard, 2024, del 2, 09:44). Ud over penge, blandede der sig andre lugte i saunaen, afhængigt af tidspunktet. For eksempel kunne man lugte sure håndklæder, fødder eller gulvmåttens plastik, hvis der var mange mennesker. Man kan forestille sig, at lugten af de sure fødder er produktet af kroppenes mikroorganismer i huden. Man kunne også lugte det, der var tættest på: Éns egen hud, og hvis der sad personer, som havde dyppet sig i fjorden og var kommet ind igen, transporterede de lugten af fjord med på deres hud. Denne lugt kunne beskrives som brakvand: En blanding af saltvand fra havet og ferskvand fra elven, der løb ud i fjorden (Vestergaard, 2024 del 1, 34:17).

Udenfor mødtes man af en kold, frisk luft, i skarp kontrast til den varme, tunge luft inde i saunaen. Luften udenfor var tør, og lugtene sansedes "mere skarpt" i modsætning til indenfor, hvor de oplevedes mere intenst, fordi lugten var forbundet med dampen og "lagde sig på en helt anden måde," rent taktilt (Vestergaard, 2024, del 2, 02:06). Udenfor var kroppen indhyllet i dampe fra saunaen, som fulgte med, og mere damp dannedes i mødet mellem den varme krop og den kolde vinterluft; huden dampede.

Det var *Liquid_Money*-dampen inde fra saunaen, som blev båret med udenfor af kroppen, hvorpå den havde overdøvet hudens egen duft: “[Duf-ten] bevæger sig med dampen, det er jo på en måde ret potent (...) sådan en duft-bærer i forhold til luft, der ikke er så mættet af vand.” Dampen hang et stykke tid omkring kroppen og sad i næsen, indtil man gik i vandet (Vestergaard, 2024, del 1, 38:29). Interviewede bemærkede, at dampen kunne mærkes med følesansen og som temperaturindtryk: “Om følelsen også er bundet op på det visuelle af, at kroppene står og damper, (...) men også at du kan mærke dampen på din egen hud, og hvordan den følger én, indtil man går ned i vandet. Så på en måde er det en varmekappe, man har på” (Vestergaard, 2024, del 1, 41:13). Denne varmekappe af damp sanses således både olfaktorisk, visuelt, temperaturmæssigt og med følesansen.

Havneluften havde en svag lugt af fjord, jævnfør beskrivelsen af brakvand. Denne lugt blev mere potent, når man gik i vandet. Vestergaard uddybede, at lugten af fjorden var svær at forklare, men kunne sammenlignes med “indersiden af en mund (...) sådan at munden har været lukket lidt,” og “indelukket” (Vestergaard, 2024, del 1, 46:50). Denne sproglige sammenligning giver mulighed for at sætte sig ind i den svært beskrivelige lugt af brakvand ved hjælp af noget, de fleste mennesker har; en mund. Ord som “indelukket” er metaforiske, men også generelle, hvilket giver mulighed for at sammenligne med lugt fra andre indelukkede kontekster. Denne lugt forbandt hun lidt med forurening (Vestergaard, 2024, del 2, 00:14). Sammenligningen af indersiden af en mund med fjorden kan også give et indtryk af, at de to ting deler en fælles materialitet.

Ved opstigningen fra vandet beskrev hun, at huden føltes “babyblød.” Dette føltes især til sidst, når man havde sit tøj på igen (Vestergaard, 2024, del 2, 02:59). Hun følte, at det at træde ind i saunaen og ud i vandet gentagne gange fjernede noget fedt i huden, nogle partikler af sved og skidt. Denne følelse tiltog, jo flere gange hun gentog processen, som om hendes krop “udskilte mere og mere.” På trods af saltvandet på huden og brakvandslugten føltes både saunaen, pengeduften og fjordvandet som rene (Vestergaard, 2024, del 2, 05:29).

Hun sad i saunaen i lige så lang tid, som i en almindelig sauna, for pengeduften var ikke “oredøvende” (Vestergaard, 2024, del 1, 27:49). Dette er et eksempel på brugen af ord fra andre sansekategorier, her høresansen,

for at beskrive lugtens karakter. Dog kunne duften altid registreres tydeligt, når den var blevet sprayet (Vestergaard, 2024, del 1, 18:13). Når hun dyppede sig i fjorden, var hun altid i vandet i mindst et minut, længe nok til at lugten af flydende penge stort set var rensset væk (Vestergaard, 2024, del 2, 06:53). Når man var færdig med sit saunabesøg, var der en varig følelse af at være særligt ren, og duften sad kortvarigt i næsen. Ved det ene af besøgene, hvor hun ikke vaskede sig med rent vand efter saunaturen, havde hun en følelse af at have brugt skintonic på hele sin krop, fordi den sterile, spidse fornemmelse fra pengeduftten havde sat sig på kroppen, blandet med den rensede følelse efter den gentagne badning. Den stærke, kropslige oplevelse fulgte med i bevidstheden. Når hun har genkaldt sig duften senere, har mindet været så tydeligt, at det var som om, hun kunne lugte den igen (Vestergaard, 2024, del 2, 19:26).

Lugtesansen og hudens påvirkninger

Liquid_Money_2 viser, hvordan olfaktoriske sansninger er påvirkede af tid, mængde, sted, temperatur, andre sanseorganer og kulturelle konnotationer. Dette fænomen beskriver Tolaas selv i en artikel om lugtesansens kemi: "Odører præsenteret i forskellige sekvenser eller kombinationer opfattes også forskelligt" (Agapakis og Tolaas, 2012, p. 570)³. For eksempel var oplevelsen af værket påvirket af, hvad den besøgende havde snuset til i timerne forinden. En af gangene, interviewede besøgte saunaen, kom hun direkte fra resten af udstillingen på museet, og havde fået mange stærke lugtindtryk. Særligt to værker påvirkede hendes oplevelse i saunaen efterfølgende, fordi de skærpede hendes opmærksomhed på specifikke lugte, der også kunne optræde i saunaen. Det ene var *SelfLifePortrait* (siden 2005), en sæbe med duft af kunstnerens egen hud, og det andet var *Fear 21/21* (2002), en væg med lugt af sveden fra en gruppe mænd under angstanfald. Disse værker gjorde interviewede opmærksom på lugte af hud: "Det var sådan nogle dufte, der kunne hænge ved én i meget lang tid (...) og jeg tror, det er, fordi det handlede om hud" (Vestergaard, 2024, del 1, 33:10). Museumsgæsten er aldrig neutral i sin registrering af lugte. Det kan være tanken om det intime ved hud, der påvirker opfattelsen af en lugt. Hun beskrev værket *Fear 21/21* (2002) således: "Efter at have duftet de der, så blev jeg bare mere

opmærksom på (...) kroppes dufte.” Dette påvirkede hendes oplevelse af *Liquid_Money_2* den dag (Vestergaard, 2024, del 2, 14:29).

En persons reaktion på en lugt kan være biologisk bestemt, men også kulturelle og sociale konnotationer har indflydelse på, hvilke lugte man påvirkes af (Classen et al., 1994, pp. 1-5). Det er svært at skelne, hvilke konnotationer der genkendes biologisk, og hvilke der tillægges kulturelt. Interviewede blev kraftigt påvirket af sved- og hudlugt, jævnfør citaterne ovenfor, “hvorimod duften af penge (...) den er meget mere ‘ikke til stede’” (Vestergaard, 2024, del 1, 33:10). Dette kan dog også have noget at gøre med mængden af duftpartikler. Lugtesansen kan i disse beskrivelser virke mere sart end følesansen, fordi svedlugten gjorde større indtryk end den olierede dampfølelse, selv om den blev sanset på afstand ved at snuse til en væg. Kombinationen af lugte- og følesansen har måske forstærket oplevelsen ved den sæbe, som duftede af hud, fordi man både lugtede sæben og fik lugt overført til sine hænder ved brug. Man kan fornemme, at lugtopplevelsen skaber en kraftigere fornemmelse af brud på intimsfæren, når det er hud, der kan lugtes, og kombineret med følesansen bliver reaktionen værre; som om lugten af en fremmed hud invaderer ens egen.

Noget andet, der påvirker sansningen af lugte, er temperaturen. Den kolde, tørre luft udenfor udtørrede slimhinderne og gjorde lugtene svagere, og “det hele blev mere skarpt”. I saunaen oplevedes duften “meget mere intenst, fordi der er den forbundet med fugten, altså med damp” (Vestergaard, 2024, del 2, 02:06). Det kan høres i disse udsagn, at luftfugtigheden har betydning. Lugtene opfattedes tydeligere, når både temperaturen og luftfugtigheden var højere. Det havde betydning, at udstillingen foregik om vinteren: “Der var mere plads til duften, fordi luften var mere klar (...) end sådan en varm sommerluft kan være” (Vestergaard, 2024, del 1, 17:41). Dette kan lyde selvmodsigende; kulden gjorde duften mindre intens, men gav mere plads til den. Måske handler det om, at der er færre lugte fra byen og naturen om vinteren end om sommeren, og luftfugtigheden er lavere. Der findes celler i næseborene, der kan trække sig sammen og udvide sig for at regulere fugten og temperaturen af indåndet luft; på den måde er sansningerne også påvirket af disse faktorer (Van Toller og Dodd, 1988, p. xii).

Observationerne tydeliggør, at lugte aldrig kan afgrænses i et rum. Lugte blander sig og påvirker hinanden. Det er værd at bemærke, at in-

tervinterpersonen beskriver, hvordan lugte kan sidde i næsen i et stykke tid og kan hænge ved kroppen i løbet af dagen. Lugtenes gradvise henfald giver indtryk af hudens stadige udveksling med omverdenen, hvor lugten erstattes med andre materialiteter inde fra kroppen eller udefra. Man kan affeje lugte som noget forbigående, men i denne beretning er det tydeligt, at de bliver en del af kroppen i en given periode.

En dampende materialitet

Nymaterialismen er en filosofisk retning, der søger at vise menneskets radikale indlejring i sin omverden og rette blikket mod den materialitet, som i 1980'erne og nogle årtier frem blev fraskrevet al tilgængelighed for os: Fremherskende teorier som socialkonstruktivisme og poststrukturalisme bliver kaldt *den kulturelle vending*, og der var fokus på, hvordan kulturelle strukturer skaber vores verden. I kølvandet på dette spirer et behov frem for at vende tilbage til den materielle verden (Bencard, 2016, p. 35). Arbejdet med *Liquid_Money_2* fordrer teorier, der kan behandle oplevelsen af at være nedsænket i forskellige materialiteter. Mange luftbårne partikler kan registreres i interviewet. Foruden dem, der direkte kan betegnes som lugte, er der vand, damp, røg, træ, forurening, sved, salt med mere. Disse materialiteter kunne sanses af den specifikke museumsgæst og trængte sandsynligvis ind og ud gennem hendes hud.

Inden for nymaterialismen findes nogle nyttige teorier til at trække analytiske vinkler ud af de olfaktoriske oplevelser; Karen Barads *agentiale realisme* (Barad, 2003) og Jane Bennetts *tingskraft* (min oversættelse⁴) (Bennett, 2010). Barads teori er anvendelig til at anskueliggøre menneskets opløselighed i omgivelserne, og Bennetts tilgang bidrager med et øje for ikkemenneskelige agents påvirkning på mennesket: f.eks. har den vist sig nyttig i et nyligt nummer af nærværende tidsskrift til at forstå virussets abiotiske livfuldhed (Riis, 2024, p. 22).

Luftmolekyler er en forbigået, men oplagt materialitet i dette forskningsfelt: De har en særlig dynamisk eksistens, da de er luftbårne og fordeles sig i rummet, lægger sig på og trænger igennem overflader og bliver indåndet af levende væsner. En af observationerne i interviewet, der opnår erkendelsesværdi gennem nymaterialistisk teori, er beskrivelsen af damp

som en effektiv *bærer* af dufte. Dampen beskrives som fyldt med *Liquid Money*, men også sved, fjordvand, og hvad der ellers har blandet sig ind i hudens lag. Den mættede dampatmosfære løfter de forskellige duftparkler med, både inde i saunaen og udenfor, og fordi damp stiger opad, kan duften blive hængende i luften i længere tid, stige ind i næseborene og tydeligere lugtes, jf. påvirkningen fra temperatur og luftfugtighed. Tilmed stiger dampen op fra kroppen ude i vinterluften og kommer tilsyneladende direkte fra huden. Duftatmosfæren inde i saunaen har altså sat tilstrækkeligt aftryk i hudens materielle sammensætning til, at den ikke forsvinder, så snart kroppen bevæger sig væk fra den. Den følger med kroppen. Denne observation kan forklares med Karen Barads såkaldte onto-epistemologi: Agential realisme. Her er kroppe, pengesedler, mønter, forurenede vand, plastikmåtter og håndklæder *materielle fænomener* snarere end *ontologisk adskilte enheder*, som Barad betegner det. Materielle fænomener påvirker hinanden gennem *agential intra-aktion*, når de støder sammen, og danner *materielle konfigurationer* (Barad, 2003, p. 814). En materiel konfiguration er altså en slags afgrænsning. Mennesker kan skabe konfigurationer, men også luft, lugte, plastikmåtter og penge støder sammen og flyder ind og ud af hinanden i denne intra-aktion. "Det er gennem specifikke intra-aktioner at en adskillende forståelse af væren udøves i den fortsatte ebbe og flod af agens" beskriver Barad (2003, p. 817). Hvis man anvender denne forklaringsmodel, er dampen, gulvmåttens plastikpartikler, sure håndklæder, føddernes sved og *Liquid Money*-parfumen en del af en intra-aktion med huden, og måske er lugte netop et tegn på dette: De fortæller os, at måtten, fødderne og pengene udstøder og udveksler en materialitet og ikke bare er afsluttede objekter, men i udveksling med omgivelserne, ligesom næseborene, der indånder lugten og huden, den smitter af på. Lugte er en effekt af, at selv de mest faste, afgrænsede objekter som plastik også har denne omskiftelige overflade. En anden beskrivelse i interviewet, som kan fremhæves gennem Barads ontologi, er oplevelsen af sauna- og badeprocessen, der renser sig dybere og dybere ned i deltagerens hud; huden udskiller mere og mere fedt og skidt og føles særligt ren. Spørgsmålet er i dette tilfælde, hvad der erstatter disse skidtpartikler i en ny konfiguration af kroppen? Er det brakvandets salt og forurening blandet med saunaens parfumerede pengeekstrakt? Eller er kroppens udstrækning blevet dette

lille lag af skidt og fedt mindre, og denne udstrækning erstattet af ren luft? Har vandet taget en lille del af kroppen med sig, og erstattes den af nye hudceller indefra? Måske er det en kombination af alle tre, der har erstattet fedtet og sveden i huden.

En anden tankegang, der kan hjælpe os med at forstå den olfaktoriske materialitet, er Jane Bennetts i hendes bog *Levende Materialitet*. Hun kritiserer den filosofiske og videnskabelige opfattelse af mennesket som den eneste entitet med såkaldt *magt* til at påvirke omverdenen, og beskriver magten i ting, materie og organismer. Hun navngiver dette *tingskraft*. Dette begreb understreger, at mennesket ikke er i kontrol over alle de materialiteter, der omgiver os, men at der findes alle mulige ukendte måder, hvorpå såkaldt dødt materiale kan påvirke os (Bennett, 2021, p. 34). Tingenes magt kan sammenlignes med Barads intra-aktivitet. I tilfældet med *Liquid_Money_2* er selve lugten af penge et eksempel på, at de schweiziske pengesedler påvirker omverdenen. Lugten fra måtterne på gulvet drejer tankerne hen på mikroplastik, der er påvist at kunne indåndes, absorberes gennem huden, krydse biologiske barrierer, påvirke helbredet og forårsage inflammation (Meena, 2022). Når interviewet indeholder beskrivelser af, hvordan lugte bliver hængende, efterlader følelsen af skintonic og at “der var flere (...) der reagerede stærkt på, at det blev for meget med lugtesanseindtrykkene” (Vestergaard, 2024, del 1, 12:35), så kan det tolkes som tingskraft.

Økonomi som duft

Når det netop er penge, Tolaas har valgt at fremhæve i saunaformat, får det en særlig betydningsmæssig implikation. Med sin baggrund som lingvist bruger hun sproglige mekanismer i sine værker. I denne flydende, dampende tilstand iscenesættes penge som en materialitet, der svæver rundt som noget ukontrollabelt, og som et koncept, der har sin egen tingskraft. Økonomi påvirker både vores kroppe og naturen omkring os, og er ikke bare noget virtuelt, som bliver styret på børsmarkedernes kontorer. Det har et materielt aftryk af tingskraft. På samme tid giver den opløste vand- og dampform netop associationer til digitale dataskyer, som indeholder alle de informationer om valutaer, der flyder frem og tilbage mellem markederne. Det flygtige ved, at de forstøvede dråber falder hen, og værket på den

måde forsvinder, giver også et indtryk af penge som flygtige. Titlen vækker også associationer til begrebet *likvide midler*, der betegner let omsættelige værdier og derfor kan virke ironisk, når der er tale om en flygtig damp. Det kulturelle koncept, penge er, kan ses som en materiel konfiguration, der påvirker omverdenen; den duftende damp trænger ind gennem huden og viser, at de flydende penge også påvirker vores kroppe direkte. Værket belyser derfor også den mindre håndgribelige side af penge og økonomier.

Duften er beskrevet i interviewet som behagelig og frisk, forbundet med renhed. Dette er en interessant egenskab, som ikke nødvendigvis vil opleves ens af alle besøgende, men saunaen har i sig selv renhed som funktionalitet. Det rene og behagelige knyttet til tanken om penge kan stilles op mod tanken om fattigdommens beskidthed. Her tilføjes opfordringen til at vaske lugten af penge af sig i havet, hvor pengene derfor bliver transformeret til det beskidte, og havets natur får rollen som det rene, trods forurening. I denne symbolik bliver fortællingen, at økonomier er beskidte og trænger uønsket ind i alle aspekter af livet (hele kroppen), og kun kan vaskes af ved at nedsænke sig i naturens materialitet: havet. Afvaskningen af penge peger også i retning af hvidvask, der er en af de 'beskidte' dele af økonomien. Værkets lingvistiske kommentarer til økonomi engagerer på den måde den traditionelle, økonomipolitiske materialisme og trækker den ned på det sanselige, nymaterialistiske partikelplan.

Afrunding

Liquid_Money_2 skaber en altomsluttende sanselig oplevelse, hvor museumsgæsten oplever sig selv som en del af mange forskellige materialiteter, der trænger ind og sætter sig i huden. I saunaen opfattes kemiske molekyler ikke kun af lugtesansen i næsen, men også følesansen i både næse og hud. Med disse nære sanser kan vi kropsligt opleve Barads agentiale intra-aktioner. Værket demonstrerer, hvordan et konceptuelt fænomen som økonomi også er materielt, og hvordan vores krop er indspundet i denne materialitet, helt ind under hudens opløselige overflade.

Lea Emilie Hansen er kandidatstuderende i og har en bachelorgrad i kunsthistorie, begge dele ved Aarhus Universitet.

SUMMARY

Scent particles on skin

Experiencing the connection between scent and skin in the art of Sissel Tolaas

Skin is often experienced as a closed barrier between the inside of the body and the outside environment. New research describes our body as much more integrated in the environment. The skin is a contact point for this exchange, and this may be experienced through olfaction – the sense of smell. Through an analysis of Sissel Tolaas' scent art piece *Liquid_Money_2* (2021), I try to convey a sense of materiality experienced when entrenched in an atmosphere of smell as in the sauna that the piece consisted of. The analysis is written through a detailed interview with a person who had visited the museum and experienced the specific piece four times. Through this description, I uncover how smell infuses the skin, and how many more things can be smelled than we are aware of in our everyday lives. These observations, juxtaposed with New Materialist ontological views presented by Karen Barad and Jane Bennett, shape an understanding of smells signifying the flow of materials in and around us. In this way, olfactory art is an opportunity to experience the materiality of skin and the world anew.

LITTERATUR

- Agapakis, Christina. M. og Sissel Tolaas: "Smelling in multiple dimensions" in *Current Opinion in Chemical Biology*, vol. 16, nr. 5, 2012, pp. 569-575.
- Barad, Karen: "Posthumanist Performativity: Toward an Understanding of How Matter Comes to Matter" in *Signs: Journal of Women in Culture and Society*, vol. 28, nr. 3, 2003, pp. 801-831.
- Bencard, Adam: "Alle mulige vilde ting: Et nedslag i ny materialitetsfilosofi" in *Passepartout*, vol. 37 *Materialitet*, 2016, pp. 35-49.
- Bennett, Jane: *Vibrant matter: A Political Ecology of Things*, Durham, Duke University Press, 2010.
- Bennett, Jane: *Levende materialitet: Tingenes politiske økologi*, Ole Lindegård Henriksen (trans.), København, Forlaget Mindspace, 2021 [2010].
- Classen, Constance, David Howes og Anthony Synnott: *Aroma: The Cultural History of Smell*, London, Routledge, 1994.
- Formosinho, Joana, Adam Bencard og Louise Whiteley: "Environmentality in Biomedicine: Microbiome Research and the Perspectival Body" in *Studies in History and Philosophy of Science. Part A*, vol. 91, 2022, pp. 148-158.

- Meena, Rajesh Kumar: "Nano- and Micro-plastics: Danger to our future generations" in *Indian Pediatrics*, vol. 59, nr. 3, 2022, p. 225.
- Palmer, Alex: "Can Smell Be a Work of Art?" in *Smithsonian Magazine*, 2022 (tilgået 11. oktober 2022), <https://www.smithsonianmag.com/smithsonian-institution/can-you-smell-work-art-180958189/>.
- Riis, Jacob Bach: "Farligt blod" in *Passepartout*, vol. 44 *Blod*, 2024, pp. 11-33.
- Shiner, Larry: *Art Scents: Exploring the Aesthetics of Smell and the Olfactory Arts*. New York, NY, Oxford University Press, 2020.
- Van Toller, Steve og Geroge H. Dodd: *Perfumery: The Psychology and Biology of Fragrance*, London, Chapman and Hall, 1988.

HJEMMESIDER

Kvadrat: *Smelling Reality*, 2021, <https://www.kvadrat.dk/en/about/rethink/smelling-reality> (Tilgået 16. december 2022).

NOTER

- 1 Interviewet med Maja Helene Vestergaard foregik i september 2024 og varede en time og 15 minutter. Hele transskriptionen kan rekvireres i to dele ved kontakt til skribenten eller findes på llk.dk/fbdnj8 (del 1) og llk.dk/35lwrh (del 2).
- 2 *Smelling Reality*. (2021) <https://www.kvadrat.dk/en/about/rethink/smelling-reality>.
- 3 Alle citater og begreber, som er oversat fra kilder med et andet originalsprog, er min oversættelse.
- 4 Selvom der findes en dansk oversættelse af bogen, har jeg oversat dette ord anderledes, da jeg mener at der ellers går mening tabt.